

under vilken han anvisade den väg till Californien över Rio Grande, där man sedermera anlade Södra Pacificbanan.

Hans femte och sista färd (1853—1854) avsåg rekognoscering för en järnväg från Mississippi till Stilla havet.

Efter den fjärde expeditionen inköpte han i Sacramentodalen ett rikt guldförande område, Mariposa, där han en tid bodde som privatman. Men lyckan förblev honom ej trogen. Under sitt sista levnadsår räddades han från direkt nöd genom en av kongressen beviljad pension.

NORDVÄSTRA CANADA UTFORSKAS

I Canadas nordvästra vildmarker utfördes mot slutet av 1700-talet ett par stora överlandsfärder av grundläggande betydelse.

Vid Churchillflodens mynning i Hudsonviken hade Hudson Bay-kompaniet en station, dit chipeweyanindianer årligen kommo med sina pälsvaror. Kompaniets tjänstemän lade märke till att dessa indianer i stor utsträckning brukade redskap av koppar, och indianerna berättade, att de

Kråkfot, hövdingen, som talade till Canadas generalguvernör den 10 september 1881.

1881, då markisen av Lorne var generalguvernör över Canada, kom han med sällskap och under eskort av en trupp "Mounted Police" den 10 september till "Blackfoot Crossing" och möttes där av hövdingen Kråkfot med ett följe av 200 beridna indianer samt kvinnor och barn. "Kråkfot, personifikationen av indiansk värdighet, trädde framför Hans Excellens, och med höger arm lyftad talade han till de vita männen. Med den pose och skicklighet som tillkommer en skolad talare betonade han regeringens underlåtenhet att förse indianerna med utlovade födoämnen och förråd, men prisade den goda behandling hans stam fått röna från 'The Canadian Mounted Police', som alltsedan deras första möte visat indianerna verklig vänskap."

funno denna metall i jorden vid en flod uppe i nordväst. Kompaniet uppdrog åt en ung assistent, Samuel Hearne, att söka finna denna märkvärdiga metallförekomst. Hans första försök 1769 blev resultatlöst på grund av ledarens oerfarenhet rörande konsten att färdas i dessa vildmarker.

Även det andra försöket misslyckades, och han kom tillbaka rätt utplundrad. Men han gav inte upp. Under den tredje färden invecklades han mycket mot sin vilja i en strid mellan den stora skara av chipeweyan-indianer, som följde med honom och en helt oförberedd grupp eskimåer, som nedslaktades på det råaste sätt. Han kom emellertid fram till kopparfyndigheten, efter vilken floden bär sitt namn, Coppermine River. Han fortsatte också ner till flodens mynning i Ishavet, en för sin tid betydelsefull upptäckt.

1787 bildade några skotska pälshandlare i Montreal ett nytt sällskap, Nordvästkompaniet, som tog upp en mycket hård konkurrens med Hudson

Bay-kompaniet. Vid Athabascasjön byggde det nya kompaniet en station, Fort Chipeweyan, som blev startpunkten för stora och betydelsefulla färder.

I juni 1789 reste Alexander Mackenzie tillsammans med en ung päls-handlare vid namn Le Roux, några kanadensiska voyageurs och flera

Alta, canadensiska Klippbergen. Moränsjön i Dalen med de tio fjälltopparna.

Den sista skenan lagd. — Foto: Canadian Pacific Railway Co.

indianer från Fort Chipeweyan. Med kanoter färdades de nedför Slavflodens forsande lopp. Ofta fingo de bära kanoter och bagage förbi farliga forsar, och en gång slogs en kanot i spillror mot klipporna. Stora Slavsjön var fylld av drivis, och endast efter hårt arbete kunde de ta sig fram till utflödet av den väldiga flod, som sedan fick sitt namn efter Mackenzie. Indianer, vilkas läger de besökte, berättade om floden, att den var så ofantligt lång, att det skulle ta flera år att nå ut till havet, och att de måste kämpa mot ohyggliga vidunder. Men färden gick vidare. På sin breda rygg förde den mäktiga floden dem fram förbi än skogbärande brinkar, än nakna stränder eller sjudande forsar. Utflödet från Stora Björnsjön gled de förbi. Nu blev landet lägre, och floden delade sig i ett otal grenar. Genom detta delta kom Mackenzie i mitten av juli ut till Ishavet. I mitten av september var expeditionen välbehållen åter i Fort Chipeweyan.

I oktober 1792 gav sig Mackenzie ut på nytt tillsammans med en skotte, Mackay, och flera indianer. Vid Peace River byggde de en handelsstation och övervintrade här till i maj 1793, då de fortsatte uppför floden. Nu sågo de Klippbergens vita snötoppar mot den blå himlen, och kanotfärden

uppför den skummande floden blev alltmer besvärlig. När de nått upp till högsletten, befunno de sig i vad nu kallas British Columbia. Uppför en källflod till Peace River gingo de nu mot söder och kommo till en smal och flack vattendelare mellan Peace River, som rinner till Hudson viken, och Fraser River, som efter en ytterst svår och farofylld kanotfärd den 22 juli förde dem ner till Stilla havet. Återfärden gick lyckligt och i slutet av augusti voro de åter i Fort Chipeweyan. Sannerligen en lysande bedrift!

INDIANERNA OCH INKRÄKTARNA

FÖRE COLUMBUS

Vi ha nu följt de stora och de små upptäckarnas färder allt från Hearne och Mackenzie, som var på sitt håll nådde ut till Ishavet, ner till Tierra del Fuego, där Magellan och Drake voro bland de första att riva undan de skymmande slöjorna.

När vi nu med lån från många författare fogat samman denna kavalkad av conquistadorer, jesuiter, pälsjägare, pathfinders och voyageurs, kännes det till sist som en plikt att söka orientera oss i den stora frågan: med vad rätt kommo dessa främlingar, vilka så högljutt och övermodigt åberopade sina kristna gudomligheter, men likafullt i strid mot bergspredikans grundsanningar rövade de inföddas land, dödade deras män, togo deras kvinnor, slogo deras barn och plundrade deras gravar?

I Gamla världen är frågan om äganderätten till jorden ytterst komplicerad. Gå vi exempelvis till länderna kring östra Medelhavet, finna vi nästan överallt, att äganderättshandlingar av skilda åldrar och växlande nationalitet ligga travade över varandra. Hela folk ha vandrat, trängande framför sig andra svagare, marken har darrat under mäktiga härars tramp. Och flottor fulla av stridslystna män ha härjat på blommande kuster. Och ändå når vår historiska kunskap endast ner mot begynnelsen av metallåldrarna. Men från ännu mycket äldre tider, från den slipade stenens och från den endast slagna stenens mycket fjärran gryningsåldrar ha vi tecken från stora folkvandringar. Klimatet har i kvartär tid växlat inom mycket vida yttergränser, havet har dragit sig undan och under ett annat tidsskede åter ryckt fram. Och under skiftande klimat och stora strandförskjutningar ha människovågorna böljat fram och åter. Det hela är ett ytterst komplicerat men just därför fascinerande studium.

I Nya världen är problemet mycket enklare. Troligen under äldre stenåldern färdades flockar av mongolider över Berings sund, och dessa emigrantgrupper bildade grundstommen till Amerikas för-columbiska befolkning. Före dem fanns där en rik däggdjursfauna, men inga människor. De voro i allra djupaste mening nybyggare. De togo i besittning ett folktomt land. Visserligen är det möjligt, snarast t. o. m. troligt, att nya inflytelser från Asien nått Amerika långt efter de första